

trouosi: hoc enim non consequitur de necessitate ad id quod est intentum, sed est ei repugnans; cum agens intendat perfectionem generari. Malum autem actionis accidit in naturalibus agentibus ex defectu virtutis activæ: unde si agens habet virtutem defectivam, hoc malum consequitur præter intentionem; sed non erit casuale, quia de necessitate est consequens ad talem agentem; cum tale agens vel semper, vel frequenter patitur hunc virtutis defectum; erit autem casuale, si hic defectus raro talem comitatur agentem. In agentibus autem voluntariis intentio est ad bonum aliquod particulare, si debet sequi actio: nam universalis non movent, sed particularia, in quibus est actus. Si igitur illud bonum quod intenditur, habeat conjunctam privationem boni secundum rationem vel semper, vel frequenter; sequitur malum morale, non casualiter, sed vel semper, vel frequenter; sicut patet in eo qui vult uti femina propter delectationem, cui delectationi adjuncta est inordinatio adulterii: unde malum adulterii non sequitur casualiter; esset autem casuale malum, si ad id quod intendit, sequeretur aliquod peccatum ut in patioribus, sicut cum quis projiciens ad avem interficit hominem. Quod autem hujusmodi bona aliquis intendat ut in pluribus, quibus privationes boni secundum rationem consequantur, ex hoc provenit quod plures vivunt secundum sensum, eo quod sensibilia sunt nobis manifesta, & magis efficaciter moventia in particularibus, in quibus est operatio: ad plura autem talium bonorum sequitur privatio boni secundum rationem.

Ex quo patet quod licet malum præter intentionem sit, est tamen voluntarium, ut secunda ratio proponit, licet non per se, sed per accidens. Intentio enim est ultimi finis, quem quis propter se vult: voluntas autem est etiam ejus quod quis vult propter aliud, etiamsi simpliciter non velle; sicut qui projicit merces in mare causa salutis, non intendit projectionem mercium, sed salutem; projectionem autem vult non simpliciter, sed causa salutis. Similiter propter aliquod bonum sensibile consequendum vult aliquis facere (1) inordinatam actionem, non intendens inordinationem, neque volens eam simpliciter, sed propter hoc: & ideo hoc modo malitia, & peccatum dicuntur esse voluntaria, sicut projectio mercium in mari.

Eodem autem modo patet solutio ad tertiam objectionem. Numquam enim invenitur mutatio corruptionis sine mutatione generationis, & per consequens nec finis corruptionis sine fine generationis. Natura ergo non intendit finem corruptionis seorsum à fine generationis, sed simul utrumque. Non enim est de intentione naturæ absoluta quod non sit aqua, sed quod sit aer, quo existente, non est aqua. Hoc ergo quod est esse aerem, intendit natura secundum se; hoc vero quod est non esse aquam, non intendit nisi in quantum est conjunctum ei quod est esse aerem. Sic igitur privationes à natura non sunt secundum se intentæ, sed secundum accidens, formæ vero secundum se. Patet ergo ex præmissis, quod illud quod est simpliciter malum, omnino est præter intentionem in operibus naturæ, sicut partus monstruosi; quod vero non est simpliciter, sed alicui malum, non est intentum à natura secundum se, sed secundum accidens.

(1) Al. ordinatam.

CAPUT VII.

Quod malum non est aliqua natura.

I. Part. q. XLVII. art. 1.

EX his autem apparet quod nulla essentia est secundum se mala.

1. Malum enim, ut dictum est cap. præc. nihil est aliud quam privatio ejus quod quis natus est, & debet habere; sic enim apud omnes est usus hujus nominis malum. Privatio autem non est aliqua essentia, sed est negatio in substantia. Malum igitur non est aliqua essentia in rebus.

2. Adhuc. Unumquodque secundum suam essentiam habet esse. In quantum autem habet esse, habet aliquod bonum: nam si bonum est quod omnia appetunt, oportet ipsum esse bonum dicere, quum omnia esse appetant. Secundum hoc igitur unumquodque bonum est, quod essentiam habet. Bonum autem, & malum opponuntur. Nihil igitur est malum secundum quod essentiam habet: nulla igitur essentia mala est.

3. Amplius. Omnis res vel est agens, vel est facta. Malum autem non potest esse agens, quia quicquid agit, agit in quantum est actu existens, & perfectum: & similiter non potest esse factum, nam cujuslibet generationis terminus est forma, & bonum. Nulla igitur res secundum suam essentiam est mala.

4. Item. Nihil tendit ad suum contrarium: unumquodque enim appetit quod est sibi simile, & conveniens. Omne autem ens agendo in tendit bonum, ut ostensum est cap. 111. Nullum igitur ens, in quantum hujusmodi, est malum.

5. Adhuc. Omnis essentia est alicui rei naturalis: si enim est in genere substantiæ, est ipsa natura rei; si vero sit in genere accidentis, oportet quod ex principiis alicujus substantiæ causetur, & sic illi substantiæ erit naturalis, licet forte alteri substantiæ non sit naturalis, sicut caliditas est naturalis igni, licet sit innaturalis aquæ. Quod autem est secundum se malum, non potest esse alicui naturale: de ratione enim mali est privatio ejus quod est alicui naturalis: unde quicquid naturaliter inest alicui, est ei bonum, & malum, si ei desit. Nulla igitur essentia est secundum se mala.

6. Amplius. Quicquid habet essentiam aliquam, aut ipsamet est forma, aut habet formam aliquam, per formam enim collocatur unumquodque in genere, vel specie. Forma autem, in quantum hujusmodi, habet rationem bonitatis, quum sit principium actionis, & finis quem intendit omne faciens, & actus quo unumquodque habens formam perfectum est. Quicquid igitur habet essentiam aliquam, in quantum hujusmodi, est bonum. Malum igitur non habet essentiam aliquam.

7. Item. Ens per actum, & potentiam dividitur. Actus autem, in quantum hujusmodi, bonum est, quia secundum quod aliquid est actu, secundum hoc aliquid est perfectum: potentia etiam bonum aliquid est, tendit enim potentia ad actum, ut in quolibet motu apparet; & etiam est actui proportionata, non ei contraria; & est in eodem genere cum actu; &

privatio non competit ei nisi per accidens. Omne igitur quod est, quocumque modo sit, in quantum est ens, bonum est. Malum igitur non habet aliquam essentiam.

8. Anstlius. Probatum est in II. hujus cap. v. quod omne esse, quocumque modo sit, est à Deo. Deum autem esse perfectam bonitatem, in I. hujus cap. XLII. ostendimus. Quum igitur boni effectus malum esse non possit, impossibile est aliquod ens, in quantum est ens, esse malum.

Hinc est quod Genes. 1. 31. dicitur: *Vidit Deus cuncta qua fecerat; & erant valde bona*: & Eccl. 1. 11. *Cuncta fecit bona in tempore suo*: & 1. ad Tim. 1. 4. *Omnis creatura Dei bona est*: & Dionysius cap. 1. de Div. Nom. dicit, quod malum non est existens, scilicet per se, nec aliquid in existentibus quasi accidens, sicut albedo, vel nigredo.

Per hoc autem excluditur error Manichæorum, ponentium, aliquas res secundum suas naturas, malas esse.

CAPUT VIII.

Rationes contra præmissam conclusionem.

Videtur autem quibusdam rationibus prædictæ sententiæ posse obviari.

1. Ex propria enim differentia specifica unumquodque speciem sortitur. Malum autem est differentia specifica in aliquibus generibus, scilicet in habitibus, & actibus moralibus: sicut enim virtus secundum suam speciem est bonus habitus, ita contrarium vitium est malus habitus secundum suam speciem; & similiter de actibus virtutum, & vitiorum. Malum igitur est dans speciem aliquibus rebus: est igitur aliqua essentia, & aliquibus rebus naturalis.

2. Præterea. Utrumque contrariorum est natura quædam: si enim nihil poneret, alterum contrarium esset privatio, vel negatio pura. Sed bonum, & malum dicuntur esse contraria. Malum igitur est natura aliqua.

3. Item. Bonum, & malum dicuntur esse genera contrariorum ab Aristotele in Postprædicamentis, cap. 1. Cujuslibet autem generis est essentia & natura aliqua: nam non entis non sunt species, neque differentiæ; & ita quod non est, non potest esse genus. Malum est igitur aliqua essentia & natura.

4. Adhuc. Omne quod agit, est res aliqua. Malum autem agit, in quantum malum; repugnat enim bono, & corrumpit ipsum. Malum igitur, in quantum malum, est res aliqua.

5. Amplius. In quibuscumque invenitur magis, & minus, oportet quod sint res aliquæ habentes ordinem: negationes enim, & privationes non suscipiunt magis, & minus. Invenitur autem inter malum altero pejus. Oportet igitur, ut videtur, quod malum sit res aliqua.

6. Præterea. Res, & ens convertuntur. Est autem malum in mundo. Ergo est res aliqua, & natura.

CAPUT IX.

Responsio ad prædictas objectiones.

HAS autem rationes non difficile est solvere. Malum enim, & bonum in moralibus specificæ differentia ponuntur, ut prima ratio proponebat: quia moralia à voluntate dependent: secundum hoc enim aliquid ad genus moris pertinet quod est voluntarium. Voluntatis autem obiectum est finis, & bonum: unde à fine speciem moralia sortiantur, sicut

& naturales actiones à forma principii activi, ut calefactio à calore. Quia igitur bonum, & malum dicuntur secundum ordinem ad finem, vel privationem ordinis, oportet quod in moralibus primæ differentia sint bonum, & malum. Unius autem generis oportet esse unam mensuram primam. Moralium autem mensura est ratio. Oportet igitur quod à fine rationis dicantur aliqua in moralibus bona, vel mala. Quod igitur in moralibus sortitur speciem à fine qui est secundum rationem, dicitur secundum speciem suam bonum; quod vero sortitur speciem à fine contrario fini rationis, dicitur secundum speciem suam malum. Finis autem ille etsi tollat finem rationis, est tamen aliquid bonum, sicut delectabile secundum sensum, vel aliquid hujusmodi: unde & in aliquibus animalibus sunt bona & homini etiam, cum sunt secundum rationem moderata; & contingit quod est malum uni, esse bonum alteri: & ideo nec malum, secundum quod est differentia specifica in genere moralium, importat aliquid quod sit secundum essentiam suam malum, sed aliquid quod secundum se est bonum, malum autem homini, in quantum privat ordinem rationis, quod est hominis bonum.

Ex quo etiam patet quod malum, & bonum sunt contraria, secundum quod in genere moralium accipiuntur: non autem simpliciter accepta, sicut secunda ratio proponebat; sed malum privatio est boni, in quantum est malum.

Eodem etiam modo potest accipi dictum, quod malum, & bonum, prout sunt in moralibus, sunt in genere contrariorum; ex quo tertia ratio procedebat. Omnium enim contrariorum moralium vel utriusque est malum, sicut prodigalitas, & illiberalitas, vel unum bonum, & alterum malum, sicut liberalitas, & illiberalitas. Est igitur malum morale & genus, & differentia: non secundum quod est privatio boni rationis, ex quo dicitur malum; sed ex natura actionis, vel habitus ordinati ad aliquem finem qui repugnat debito fini rationis: sicut homo cæcus est hominis individuum, non in quantum est cæcus, sed in quantum est hic homo; & irrationale est differentia animalis, non propter privationem rationis, sed ratione talis naturæ, ad quam sequitur remotio rationis. Potest etiam dici, quod Aristoteles dicit, malum, & bonum esse genera, non secundum propriam opinionem, cum inter prima decem genera (in quorum quolibet invenitur aliqua contrarietas) ea non connumeret, sed secundum opinionem Pythagoræ, qui posuit, bonum, & malum esse prima genera, & prima principia, & in utroque eorum posuit esse decem prima contraria. Sub bono quidem finitum, par, unum, dextrum, masculinum, quiescens, rectum, lucem, quadratum, & ultimo bonum; sub malo autem infinitum, impar, plurale, sinistrum, femininum, motum, curvum, tenebræ, altera parte longius, & ultimo malum. Sic autem & in pluribus librorum logicalium locis utitur exemplis secundum sententiam aliorum Philosophorum quasi probabilibus secundum illud tempus.

Habet tamen & hoc dictum aliquam veritatem: nam impossibile est quod probabiliter dicitur, secundum totum esse falsum: omnium enim contrariorum unum est perfectum, & alterum diminutum, quasi privationem quamdam habens admixtam; sicut album, & calidum sunt perfecta, frigidum vero, & nigrum sunt imperfecta, quasi cum privatione significata. Quia ergo omnis diminutio, & privatio ad rationem mali pertinet; omnis autem perfectio, & complementum ad rationem boni; semper in contrariis

riis alterum sub ratione boni videtur comprehendi, alterum ad rationem mali accedere: & secundum hoc bonum, & malum genera contrariorum omnium esse videntur.

Per hoc etiam patet qualiter malum repugnat bono, ex quo quarta ratio procedebat. Secundum enim quod formæ, & fini, quæ habent rationem boni, & sunt agendi vera principia, est adjuncta privatio contrariæ formæ, & finis contrarii; actio quæ sequitur ex tali forma, & tali fine, attribuitur privationi, & malo per accidens quidem: nam privatio, secundum quod hujusmodi, non est alicujus actionis principium. Propter quod bene IV. cap. de Divinis Nominibus dicit Dionysius, quod malum non pugnat contra bonum nisi virtute boni, secundum se vero est impotens, & infirmum, quasi nullius actionis principium. Malum vero corrumpere dicitur bonum, non solum agendo virtute boni, sicut expositum est, sed formaliter secundum se, sicut dicitur cæcitas corrumpere visum, quia est ipsa visus corruptio: per quem modum dicitur albedo parietem colorare, quia ipsa est parietis color.

Dicitur autem aliquid altero magis, & minus malum per recessum à bono. Sic enim quæ privationem important, intenduntur, & remittuntur, sicut inæquale, & dissimile; dicitur enim inæqualius quod est ab æqualitate magis distans, & similiter dissimilius magis à similitudine recedens: unde & magis malum dicitur quod est magis privatum bono, quasi magis à bono distans. Privationes enim non intenduntur quasi aliquam essentiam habentes, sicut æqualitates, & formæ, ut quinta ratio procedebat, sed per augmentum causæ privantis; sicut aer tanto tenebrosior est, quanto plura fuerint interposita obsacula lucis: sic enim longius à lucis participatione distat.

Dicitur etiam malum esse in mundo non quasi essentiam aliquam habeat, vel res quædam existat, ut sexta ratio procedebat; sed ea ratione qua dicitur, quod res aliqua mala est ipso malo, sicut cæcitas, & quælibet privatio esse dicitur, quia animal cæcitate est cæcum. Ens enim dupliciter dicitur, ut Philosophus in Metaphys. Lib. V. cap. XIV. docet. Uno modo secundum quod significat essentiam rei, & dividitur per decem prædicamenta; & sic nulla privatio potest dici ens. Alio modo secundum quod significat veritatem compositionis, & sic malum, & privatio dicitur ens, in quantum privatione dicitur aliquid esse privatum.

CAPUT X.

Quod causa mali est bonum.

I. P. q. XLIX. art. 1.

EX præmissis autem concludi potest quod malum non causatur nisi à bono.

1. Si enim alicujus mali est causa malum; malum autem non agit nisi virtute boni, ut probatum est cap. IX. oportet ipsum bonum esse causam primariam mali.

2. Adhuc. Quod non est, nullius est causa. Omnem igitur causam oportet esse ens aliquod. Malum autem non est ens aliquod, ut probatum est cap. VII. & IX. Malum igitur non potest esse alicujus causa. Oportet igitur, si ab aliquo causatur malum, quod illud sit bonum.

3. Item. Quicquid est proprie & per se alicujus causa, tendit in proprium effectum. Si igitur ma-

lum esset per se alicujus causa, tenderet in proprium effectum, scilicet malum. Hoc autem est falsum: nam ostensum est cap. III. quod omne agens intendit bonum. Malum igitur per se non est causa alicujus, sed solum per accidens. Omnis autem causa per accidens reducitur ad causam per se. Solum autem bonum potest esse per se causa. Malum igitur causatum est à bono.

4. Præterea. Omnis causa vel est materia, vel forma, vel agens, vel finis. Malum autem non potest esse neque materia, neque forma: ostensum est enim supra cap. IX. quod tam ens actu, quam ens in potentia, est bonum. Similiter non potest esse agens, cum unumquodque agat secundum quod est actu, & formam habet. Neque etiam potest esse finis, cum sit præter intentionem, ut cap. IV. probatum est. Malum igitur non potest esse alicujus causa. Si igitur aliquid sit causa mali, oportet quod sit à bono causatum. Cum autem bonum, & malum sint opposita; unum autem oppositorum non potest esse causa alterius nisi per accidens, sicut frigidum calefacit, ut dicitur in VIII. Physic. text. com. VII. sequitur quod bonum non possit esse causa activa mali nisi per accidens.

Hoc autem accidens in naturalibus potest esse & ex parte agentis, & ex parte effectus. Ex parte quidem agentis, sicut cum agens patitur defectum virtutis; ex quo sequitur quod actio sit defectiva, & effectus deficiens, ut cum virtus membri digerentis est debilis, sequitur imperfecta decoctio, & humor indigestus, quæ sunt quædam mala nature. Accidit autem agenti, in quantum est agens, quod defectum virtutis patitur: non enim agit, secundum quod deficit ei virtus, sed secundum quod habet aliquid de virtute: si enim penitus virtute careret, omnino non ageret. Sic igitur malum causatur per accidens ex parte agentis, in quantum agens est deficiens virtutis: propter quod dicitur, quod malum non habet causam efficientem, sed deficientem, quia malum non sequitur ex causa agente, nisi in quantum est deficiens virtutis; & secundum quod non est efficiens. In idem autem redit, si defectus actionis, & effectus proveniat ex defectu instrumenti, vel cujuscumque alterius quod requiritur ad actionem agentis, sicut cum virtus motiva producit claudicationem propter tibiam curvitatam: utroque enim agens agit, & virtute, & instrumento. Ex parte vero effectus, malum ex bono causatur per accidens, tum ex parte materiæ effectus, tum ex parte ipsius formæ. Si enim materia sit indisposita ad recipiendam impressionem agentis, necesse est defectum sequi in effectu, sicut cum monstruosi partus sequuntur propter materiæ indigestionem. Nec hoc imputatur ad aliquem defectum agentis, si materiam indispositam non transmutat ad actum perfectum: unicuique enim agenti naturali est virtus determinata secundum modum suæ nature: quam si non excedat, non propter hoc erit deficiens in virtute, sed tunc solum, quando deficit à mensura virtutis sibi debitæ per naturam. Ex parte autem formæ effectus per accidens malum incidit, in quantum formæ alicui de necessitate adiungitur privatio alterius formæ: unde simul cum generatione unius rei, necesse est alterius rei sequi corruptionem. Sed hoc malum non est malum effectus intenti ab agente, sicut in præcedentibus patet, sed alterius. Sic igitur in naturalibus patet quod malum per accidens tantum causatur à bono. Eodem autem modo & in artificialibus accidit: ars enim in sua operatione imitatur naturam, & similiter peccatum in utraque invenitur.

In

In moralibus autem virtutibus sequi videtur morale vitium; cum infirmitas virtutis morale vitium vel totaliter tollat, vel saltem diminuat: infirmitas enim non meretur poenam, quæ culpæ debetur, sed magis misericordiam, & ignoscentiam: voluntarium enim oportet esse moris vitium, non necessarium. Si tamen diligenter consideretur, invenitur quantum ad aliquid simile, quantum vero ad aliquid dissimile. Dissimile quidem quantum ad hoc quod vitium morale in sola actione consideretur, non autem in aliquo effectu producto: nam virtutes morales non sunt factivæ, sed activæ, artes autem factivæ sunt: & ideo dictum est, quod in eis similiter peccatum accidit sicut in natura. Malum igitur morale non consideratur ex materia, vel forma effectus, sed solum consequitur ex agente. In actionibus autem moralibus inveniuntur per ordinem quatuor activa principia. Quorum unum est virtus executiva, scilicet vis motiva, qua moventur membra ad exequendum imperium voluntatis: unde hæc vis à voluntate movetur, quæ est aliud principium. Voluntas vero movetur à iudicio virtutis apprehensivæ, quæ iudicat hoc esse bonum, vel malum: quæ sunt voluntatis objecta, unum ad prosequendum, aliud ad fugiendum. Ipsa autem vis apprehensiva movetur à re apprehensa. Primum igitur activum principium in actionibus moralibus est res apprehensa, secundum vis apprehensiva, tertium voluntas, quantum vis motiva quæ exequitur imperium rationis. Actus autem virtutis exequentis jam præsupponit bonum morale, vel malum: non enim ad mores hujusmodi actus exteriores pertinent, nisi secundum quod sunt voluntarii: unde si voluntatis sit actus bonus, & actus exterior bonus dicitur; malus autem, si ille sit malus: nihil enim ad malitiam moralem pertinet, si actus exterior deficiens esset defectu ad voluntatem non pertinente: claudicatio enim non est vitium moris, sed nature. Hujusmodi igitur virtutis exequentis defectus moris vitium vel totaliter excusat, vel minuit. Actus vero quo res movet apprehensivam virtutem, immunis est à vitio moris: movet enim secundum ordinem naturalem visibile visum, & quodlibet objectum potentiam passivam. Ipse etiam actus apprehensivæ virtutis in se consideratus morali vitio caret; cum ejus defectus vitium morale vel excuset, vel minuat, sicut & defectus exequentis virtutis: pariter enim infirmitas, & ignorantia excusant peccatum, vel minuunt. Relinquitur igitur quod morale vitium in solo actu voluntatis primo & principaliter invenitur: & rationabiliter, cum ex hoc actus moralis dicatur, quia voluntarius est. In actu igitur voluntatis querenda est radix, & origo peccati moralis.

Videtur autem hanc inquisitionem consequi difficultas. Cum enim actus deficiens proveniat propter defectum activi principii, oportet præintelligere defectum in voluntate ante peccatum morale. Qui quidem defectus si sit naturalis, semper inhaeret voluntati. Semper igitur voluntas in agendo moraliter peccabit; quod actus virtutum falsum esse ostendunt. Si autem defectus sit voluntarius, jam est peccatum morale, cuius causa iterum inquirenda restabit; & sic ratio in infinitum deducet. Oportet ergo dicere, quod defectus in voluntate præexistens non sit naturalis, ne sequatur voluntatem in quolibet actu peccare. Neque etiam casualis, & fortuitus; non enim esset in nobis morale peccatum: casualia enim sunt impræmeditata, & extra rationem. Est igitur voluntarius, non tamen peccatum morale, ne cogamus in infinitum procedere. Quod quidem qualiter esse possit, considerandum

est. Cujuslibet siquidem activi principii perfectio virtutis ex superiori activo dependet: agens enim secundum agit per virtutem primi agentis. Cum igitur secundum agens manet sub ordine primi agentis, indeficienter agit; deficit autem in agendo, si contingat ipsum ab ordine primi agentis deflecti; sicut patet in instrumento, cum deficit à motu agentis. Dicitur autem, quod in ordine actionum moralium duo principia voluntatem præcedunt, scilicet vis apprehensiva, & objectum apprehensum, quod est finis. Cum autem unicuique mobili respondeat proprium motivum, non quælibet vis apprehensiva est debitum motivum cuiuslibet appetitus, sed hujus hæc, & illius alia. Sicut igitur appetitus sensitivi proprium motivum est vis apprehensiva sensualis, ita voluntatis proprium motivum est ratio ipsa.

Rursus, cum ratio multa bona, & multos fines apprehendere possit; cuiuslibet autem sit proprius finis; & voluntatis erit objectum, & finis, & primum motivum, non bonum quodlibet, sed bonum quoddam determinatum. Quum igitur voluntas tendit in actum mota ab apprehensione rationis representantis sibi proprium bonum, sequitur debita actio. Quum autem voluntas in actione prorumpit, ad apprehensionem apprehensivæ sensualis, vel ipsius rationis aliud quod aliud bonum representantis à proprio bono diversum; sequitur in actione voluntatis peccatum morale. Præcedit igitur in voluntate peccatum actionis, defectus ordinis ad rationem, & ad proprium finem. Ad rationem quidem, sicut cum ad subitam apprehensionem sensus, voluntas in bonum delectabile secundum sensum tendit; ad finem vero debitum, sicut cum ratio in aliquod bonum ratiocinando devenit, quod non est, vel nunc, vel hoc modo bonum; & tamen voluntas in illud tendit quasi in proprium bonum. Hic autem ordinis defectus voluntarius est: nam in potestate ipsius voluntatis est velle & non velle; itemque est in potestate ipsius quod ratio actu consideret, vel à consideratione desistat, aut quod hoc vel illud consideret. Nec tamen iste defectus est malum morale: si enim ratio nihil consideret, vel consideret bonum quodcumque, nondum est peccatum, quousque voluntas in finem indebitum tendat: quod jam est voluntatis actus. Sic igitur tam in moralibus, quam in naturalibus, patet quod malum à bono non causatur nisi per accidens.

CAPUT XI.

Quod malum in aliquo bono fundatur.

I. Part. quest. XLIX. art. 3. & de malo quest. 1. art. 2.

EX præmissis etiam ostendi potest quod omne malum est in aliquo bono fundatum.

Malum enim non potest esse per se existens, cum non sit essentiam habens, ut supra cap. VII. ostensum est. Oportet igitur quod malum sit in aliquo subiecto. Omne autem subiectum, cum sit substantia quædam, bonum quoddam est, ut ex præmissis cap. VI. patet. Omne igitur malum in bono aliquo est.

2. Adhuc. Malum privatio quædam est, ut ex præmissis patet. Privatio autem, & forma in eodem subiecto sunt; subiectum autem formæ est ens in potentia ad formam, quod bonum est. Nam in eodem genere sunt potentia, & actus. Privatio igitur, quod malum est, est in bono aliquo sicut in subiecto.

3. Amplius. Ex hoc dicitur aliquid malum, quia